

CERAMICA GETO-DACĂ DIN SECOLELE II a.Chr.–I p.Chr.
DIN CÂMPIA ROMÂNĂ*

GEORGE TROHANI

Câmpia Română sau a Dunării este lungă de circa 500 km de la vest la est, din zona Cazanelor și până la bălțile Dunării din fața Dobrogei, și lată de 100–150 km de la sud la nord, de la Dunăre până la Subcarpați. Ea aparține zonei de stepă și silvostepă din jumătatea de răsărit a Europei.

Scriitorii antici menționează ca locuitori ai regiunilor din zona Dunării de Jos pe geți și daci.

Începând cu finele secolului al III-lea a.Chr., partea din Muntenia a Câmpiei Dunării (sau Române) – zonă ce constituie subiectul de cercetare al prezentei lucrări – cunoaște o tot mai intensă locuire, ce atinge apogeul în perioada cuprinsă între mijlocul sec. II a.Chr. și sfârșitul sec. I a.Chr./începutul sec. I p.Chr. Stabilirea romanilor la sud de Dunăre și zonele de protecție practicate la nord de fluviu au dus, în prima jumătate a sec. I p.Chr., la o relativă eliminare, prin strămutare, a populației locale getice. O revitalizare a locuirii în zonă are loc după cucerirea romană a Daciei la începutul sec. II p.Chr.

Toată această perioadă, cuprinsă între sfârșitul sec. III a.Chr. și sec. I p.Chr., este marcată în Câmpia Dunării din zona Munteniei prin existența a circa 350–400 puncte cu urme de locuire. Desigur, nu toate s-au ridicat la același nivel al intensității de locuire. Se poate spune însă că prin natura materialelor arheologice identificate în urma cercetărilor, ce se efectuează de aproape un secol și jumătate, zona reprezintă un real interes atât pentru arheologia românească, cât și pentru cea europeană.

Pe baza ceramicii, în urma studiilor elaborate de înaintașii noștri, începând cu Cesar Bolliac în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, apoi de profesorii și colegii noștri, precum și de către noi înșine, s-au putut stabili câteva date deosebit de relevante pentru istoria acestor locuri.

Dar mai întâi, pentru a obține un vas trebuie parcurse mai multe etape și metode de prelucrare ce încep cu pregătirea masei de lut, prin alegerea și dozarea argilei ce constituie principala materie primă. Analizele cristalografice efectuate pe

* Teza a fost susținută în ziua de 12 noiembrie 1999, la Universitatea din București, Facultatea de Istorie, sub conducerea membrului corespondent al Academiei Române prof. dr. Alexandru Vulpe; comisia – prezidată de către prof. dr. Alexandru Barnea – a fost compusă din prof. dr. Mircea Babeș, conf. dr. Mihai Irimia, C.P. I dr. Niculae Conovici. Calificativul acordat – *foarte bine*.

câteva fragmente ceramice descoperite la Bordușani și Vlădiceasca – până în prezent doar ceramică lucrată la roată – au relevat o sortare foarte bună a argilei, iar degresantul s-a constatat că nu a fost adăugat intenționat, practic toată argila fiind o matrice. În ceea ce privește sursa, ea este comună, nespecifică.

În privința modelării, analizele statistice au stabilit că în așezările getice din Câmpia Română majoritatea vaselor sunt lucrate cu mâna – circa trei sferturi la Chirnogi (77,13%), Vlădiceasca (76,72%), Vadu Anii (73,89%) și Grădiștea Brăila (70–75%), sub două treimi la Popești II (pi)(61,67%) și peste jumătate la Bordușani (59,70%).

Dar între modelarea cu mâna și la roată sunt numeroase tehnici intermediare care țin de posibilitățile de rotire ale bulgărului de lut: pe o rogojină sau disc de lemn ce se rotește discontinuu, pe un suport de lemn ce pivotează ori pe o vârtelniță.

Turnarea în tipare, la geto-daci, a fost mai curând o metodă de reproducere a decorului decât un procedeu de prelucrare propriu zisă, ea utilizându-se la obținerea cupelor cu decor în relief.

După *modelarea* propriu zisă a vasului, prin regularizarea exteriorului, lisarea suprafeței, adăugarea torșilor, picioarelor, butonilor sau brăurilor în relief și *decorare* urmau *uscarea*, *îmbăierea* și apoi *arderea*. Această din urmă operațiune se efectua pe o suprafață plană, într-o groapă sau cuptor. În zona munteană a Câmpiei Dunării, până în prezent, s-au descoperit doar două cuptoare – unul la Cățelu Nou și un altul la Radovanu, punctul „La Frații Dincă”. Unele vase lucrate cu mâna, de la Bordușani, erau probabil arse în gropi sau pe o suprafață plană și supuse – după unele analize fizico-chimice efectuate de fizicieni și geologi, la o temperatură de 200°–400°C. În schimb, ceramica lucrată la roată de la Bordușani și Vlădiceasca era cu siguranță arsă în cuptoare și supusă unor temperaturi de peste 700°C, dar nu peste 900°C.

În privința modului de ardere, în ceea ce privește ceramica lucrată cu mâna la Chirnogi (67,98%) și Vadu Anii (53,70%) predomină cea arsă oxidant, iar la Bordușani (67,42%), Vlădiceasca(64,44%) și Popești II (pi) (60,30%) cea arsă reducător. În schimb, în ceea ce privește ceramica lucrată la roată se constată o netă predominare a celei arse reducător – Vlădiceasca (85,22%), Popești II (pi) (84,32%), Chirnogi (81,33%), Bordușani (80,96%) și Vadu Anii (77,88%).

În clasificarea tipologică a ceramicii suntem de părere că trebuie ținut seama, în primul rând de forma vaselor și doar în secundar de tehnica prelucrării lor – cu mâna sau la roată – iar denumirea trebuie fixată, în primul rând, după funcționalitate și doar când aceasta este îndoielnică după caracteristicile formale. În ce ne privește, prezentarea fiecărui tip ceramic s-a făcut după denumirea în genere tradițională, ce ține seama de formă urmată de o subîmpărțire după tehnica prelucrării.

Pe de altă parte, actul creației a avut din totdeauna o motivație. Fiecare obiect nou creat are inițial o destinație precisă, dar care cu timpul s-a pierdut sau s-a multiplicat. Olarul, când creează o anumită formă, este interesat de rostul pe care urmează să o aibă creația sa. Dar, în marea majoritate a recipientelor, nu se cunosc vase folosite doar pentru un singur scop. Excepțiile sunt în genere insignifiante.

Pe baza descoperirilor arheologice efectuate, ținând seama de condițiile în care s-au făcut, de mediul și conjunctura în care se aflau, se poate stabili tipologia, funcționalitatea, gradul de utilizare și aria de răspândire a fiecărui tip ceramic.

1. Borcanul – este unul dintre cele mai vechi tipuri de vase create de om, tip care se continuă până astăzi. Răspândit în cvasitotalitatea așezărilor – excepție făcând doar „puțul votiv” de la Ciolănești și mormintele tumulare de la Popești, fiind în schimb prezent în 15 morminte la Zimnicea precum și în alte complexe-gropi cu probabile roluri culturale situate în alte locuri – reprezintă tipul de vas cel mai răspândit la geți, cu o medie de 38% din totalul ceramicii, adică peste o treime – 50% la Chirnoși, 41,83% la Vlădiceasca, 39,79% la Popești II (pi), 32,28% la Bordușani, 19,45% la Vadu Anii.

Pe baza analogiilor etnografice, borcanul mic și mijlociu servea la păstrat alimente și eventual lichide, uneori la pregătit mâncarea, dar și ca depozitar al unor tezaure monetare. Borcanul mare, denumit uneori „vas de provizii”, putea servi la pregătit mâncarea cu ocazia unor ceremonii speciale, dar și la păstrat cantități mai mari de alimente.

Cronologic el a fost folosit pe toată durata locuirii dar cu anumite momente de maximum – la Popești în nivelul 2, la Vlădiceasca în orizontul „d”, iar la Chirnoși în orizontul „C” – care corespund probabil și cu gradul maxim de locuire în așezarea respectivă.

Borcanele pot fi împărțite după formă, dimensiuni sau decor, dar nici unul dintre aceste criterii nu poate fi strict definitoriu.

1.A. După formă se pot stabili câteva variante:

1.A.1. cu pereții aproape drepți. Formele sunt ceva mai mari, specifice sec. IV - sfârșitul sec. III / începutul sec. II a.Chr. In sec. II-I a.Chr. dimensiunile lor se micșorează. Decorul aflat în special sub buză are cu timpul tendințe de coborâre spre mijlocul corpului.

1.A.2.a. cu pereții ușor curbați, buza dreaptă sau ușor rotunjită. Decorul coboară spre mijlocul vasului în sec. II și prima jumătate a sec. I a.Chr.

1.A.2.b. cu pereții ușor curbați dar buza îngroșată la exterior și evazată. Decorul este variat și cu elemente combinate.

1.A.3.a. pereții arcuiți, buza îngroșată la exterior și evazată.

1.A.3.b. pereții arcuiți, buza îngroșată, profilată și evazată spre exterior.

1.A.3.c. gura mai largă decât fundul.

1.A.3.d. corp zvelt dar uneori mult disproportionat.

Această clasificare redă procesul evolutiv al trecerii de la verticalitatea pereților, în sec. IV–III a.Chr., la o arcuire mai accentuată a lor în sec. II–I a.Chr. și I p.Chr., precum și coborârea decorului de sub buză spre mijlocul corpului.

1.B. După dimensiuni borcanul poate fi:

1.B.1. mic sau mijlociu.

1.B.2. mare.

1.C. În funcție de decor pot fi stabilite mai multe variante: 1) cu patru butoni-apucătoare, în proporție de 8% din totalul borcanelor; 2) cu brâu alveolat care pe măsura evoluției în timp coboară de sub buză spre mijlocul corpului. Reprezintă cea mai des utilizată variantă – cca 27% din totalul borcanelor; 3) cu șir de

impresiuni – în proporție de 2,5% din totalul borcanelor: 4) cu linii incizate, în proporție de 6,75% din borcane; 5) cu benzi de linii trasate cu pieptenele sau măturica – 4,70% din borcane; 6) cu barbotină, în special pe borcane mari, răspândite cu predilecție în zona centrală a Munteniei, dar cu ramificații în Moldova, sudul Transilvaniei și nordul Banatului; 7) cu pastile, în general pe borcane mari. Au fost descoperite 15–20 astfel de borcane în toată Muntenia, în special între Argeș și Mostiștea, dar cu răspândiri spre nord-est la Grădiștea Brăila și Brad, în centrul Moldovei, dar și în sudul Transilvaniei; 8) cu brâu alveolat și impresiuni (Bc.2 + 3), în număr de 12 bucăți. Reprezintă o creație a zonei centrale a Câmpiei Dunării, între Argeș, Ialomița și Dunăre; 9) cu brâu alveolat și linii incizate (Bc.2 + 4) – circa 20 exemplare, dar cu răspândiri în sudul Transilvaniei și nordul Banatului, precum și pe malul drept al Dunării, la Satu Nou. La Vlădiceasca predomină în prima jumătate a sec. I a.Chr.; 10) cu brâu alveolat și linii trasate cu măturica (Bc.2 + 5) – răspândit spre sfârșitul sec. II a.Chr. în toată Muntenia, sudul Transilvaniei și nordul Banatului; 11) cu brâu alveolat și barbotină (Bc.2 + 6) – răspândit între a doua jumătate a sec. II și prima jumătate a sec. I a.Chr. în jumătatea de răsărit a zonei muntene a Câmpiei Dunării, iar în a doua jumătate a sec. I p.Chr. și în sudul Transilvaniei, la Slimnic; 12) cu brâu alveolat și pastile în relief (Bc.2 + 7) – s-au descoperit doar câteva fragmente în jumătatea de sud a centrului Munteniei; 13) cu șir de impresiuni și linii incizate (Bc.3 + 4) – s-au descoperit doar câteva fragmente în zona de la vest de Mostiștea până la Dunăre și la sud de Ialomița; 14) cu șir de impresiuni cu benzi de linii trasate cu măturica (Bc.3 + 5) – s-au descoperit doar trei fragmente la Bordușani; 15) cu linii incizate combinate cu benzi de linii trasate cu măturica (Bc.4 + 5) – s-a descoperit doar un fragment la Bordușani și un al doilea la Slimnic, în sudul Transilvaniei, din a doua jumătate a sec. I p.Chr.; 16) cu linii incizate combinate cu dungi de barbotină (Bc.4 + 6) – identificat doar la Vadu Anii și Bordușani; 17) cu linii incizate și pastile în relief – descoperit doar la Piscu Crăsani; 18) cu benzi de linii trasate cu măturica și combinate cu dungi de barbotină (Bc.5 + 6) – doar la Vadu Anii; 19) cu brâu alveolat combinat cu benzi de linii trasate cu măturica și dungi de barbotină (Bc.2 + 5 + 6) – doar la Vadu Anii; 20) cu brâu alveolat combinat cu linii incizate și benzi de linii trasate cu măturica (Bc.2 + 4 + 5) – identificat până în prezent doar la Slimnic, în sudul Transilvaniei.

2. Vasul Pântecos – denumit adesea vas în formă de „pepene” (!?) sau „vas de provizii”. Lucrat cu mâna este relativ rar, în schimb lucrat la roată este mult mai răspândit. Din această categorie face parte și faimosul vas cu „călăreți” de la Zimnicea.

Apare după 350 a.Chr., iar perioada de maximă utilizare este în a doua jumătate a sec. II a.Chr. și, oarecum, în prima jumătate a sec. I a.Chr.

Răspândirea lui este într-o anumită măsură limitată la jumătatea de sud a Munteniei și Olteniei. În sec. I a.Chr. el se răspândește și în sudul Transilvaniei, nordul Banatului, dar și în Moldova.

Pe lângă uzul casnic de păstrat alimente și în special lichide, a fost întrebuințat și ca urnă funerară – la Zimnicea.

3. Fructiera reprezintă un tip de vas întâlnit în toate aşezările, uneori şi în morminte. Împarte cu cana locurile 2–3 în privinţa utilizării – la Popeşti 18,58% din totalul ceramicii, la Vlădiceasca 16,78%, la Borduşani 8,24%, la Chirnogi 6,40%, la Vadu Anii 2,05%, iar cu fragmentele de fructieră-castron, care în proporţie de 75–85% sunt fructiere la Vlădiceasca, reprezintă peste 20% din totalul ceramicii, la Borduşani 19,10%, la Popeşti 18,58%, la Chirnogi circa 12%, iar la Vadu Anii circa 10%.

Fructierele lucrate cu mâna predomină în sec. II şi prima jumătate a sec. I a. Chr., pentru ca apoi să prevaleze cele lucrate la roată. Dar atât cele lucrate cu mâna, cât şi cele lucrate la roată sunt contemporane încă din sec. II a. Chr. Pentru Câmpia Dunării nu poate fi o anterioritate a celor lucrate cu mâna în raport cu cele la roată.

Ca formă de vas, fructiera apare încă din neolitic când era vas de ofrandă. Prin urmele de arsură constatate în cupa celor lucrate cu mâna se poate confirma rolul de vas pentru adus ofrande. În schimb, cele lucrate la roată tocmai pe partea interioară a cupei sunt decorate prin lustruire sau pictare. Iar prin faptul că încă din sec. II a. Chr. apare şi în morminte, fructierei i se poate atribui cu predilecţie un rol cultural.

4. Castronul ocupă locul cinci, cu o medie de 5,47% din totalul ceramicii, în privinţa utilizării. La Popeşti şi Vlădiceasca atât cele lucrate cu mâna, cât şi cele lucrate la roată au o mai mare răspândire spre sfârşitul sec. II a. Chr., iar la Chirnogi spre fazele finale ale locuirii, adică la sfârşitul sec. II – prima jumătate a sec. I a. Chr.

Tipologic sunt câteva variante:

4.1.1. şi 4.2.1 au corpul asemănător cu cel al fructierelor.

4.1.2. sunt tronconice, lucrate doar cu mâna, atribuite de unii cercetători ceştilor fără toartă.

4.1.3. au corp semisferic pe un mic picior evazat.

4.1.4. tronconic, dar cu partea superioară răsfrântă spre interior, iar buza dreaptă şi cu două apucători semicirculare sub umăr.

4.2.2. sunt lucrate la roată, cu buza îngroşată în exterior, iar corpul semisferic. Reprezintă un tip preluat din sec. IV-III a. Chr., care în sec. II a. Chr. se limitează la zona cuprinsă între Olt şi Mostiştea, pentru ca spre mijlocul sec. I a. Chr. şi în a doua jumătate a aceluiaşi secol să asistăm la un revirement al lui cu descoperiri la Borduşani şi în Moldova – acum apare şi decorul lustruit pe suprafaţa sa exterioară.

4.2.3. au buza oblică spre interior, corpul semisferic cu patru apucători.

Castronul, ca şi strachina (16), a avut diferite întrebuinţări, atât casnice, cât şi funerare pentru pregătit mâncarea scăzută şi carnea, dar şi la servit. Cele de dimensiuni mici foloseau la băut. În ritualul funerar puteau servi la libaţii.

5. Cana împarte cu fructiera, după cum am mai spus, locurile 2–3 în privinţa utilizării – cu o medie de 14,20%. După forma corpului sunt mai multe variante:

5.1. Corpul bitroconic – reprezintă varianta cea mai des întâlnită. Cea lucrată la roată este adesea decorată cu linii incizate dispuse orizontal şi paralel deasupra diametrului maxim. După mijlocul sec. I a. Chr. apare decorul lustruit şi pictat în special pe jumătatea superioară a corpului.

5.2. Corpul bombat – are mai multe subvariante în funcție de arcuirea diametrului maxim: a) asemănătoare cu cana ce are corpul bitronconic, b) corpul arcuit.

5.3. Gât înalt cilindric – lucrată dintr-o pastă în genere de culoare neagră, iar exteriorul lucios. Este specifică celei de a doua jumătăți a sec. II a.Chr. Cele mai multe astfel de căni au apărut în „puțul votiv” de la Ciolănești.

5.4. Cană cu două torți pe partea superioară a corpului, care este verticală, iar partea inferioară tronconică și mai scundă. Reprezintă o prelucrare locală a kantharosului elenistic. În Câmpia Dunării este relativ rară, cauza stând în faptul că este mai recentă, ea apărând pe la mijlocul sec. I a.Chr. și s-a dezvoltat în a doua jumătate a sec. I a.Chr. și prima jumătate a sec. I p.Chr.

5.5. Oinochoe cu gura trilobată și corpul ovoidal. Reprezintă o imitație a modelelor elenistice.

În uzul casnic cana are multiple întrebuințări – păstrat și băut lichide. Interesant este faptul că ea reprezintă vasul de predilecție folosit la depozitarea tezaurelor monetare. Pe de altă parte, multe exemplare sunt depuse în gropile rituale sau în morminte.

6. Ceașca (cățuia), deși reprezintă un vas specific lumii geto-dace, întâlnit în toate așezările, constituie un recipient cu o utilizare medie – 2,75% din totalul ceramicii. Apare la începutul sec. II a.Chr., cu un maximum de utilizare între sfârșitul sec. II a.Chr. și mijlocul sec. I a.Chr. Dar utilizarea ei continuă până în sec. IV p.Chr.

Prin urmele de ardere secundară, chiar afumare, pe partea opusă torții, rezultă funcția ei de opaiț. Uneori avea însă și un rol funerar.

7. Vasul Clopot, lucrat doar cu mâna. Puține exemplare sunt întregi. Cronologic aparține nivelurilor mai timpurii din sec. III–II a.Chr. În sec. IV–III a.Chr. era folosit în special ca urnă funerară, la Zimnicea continuând a avea acest rol până în sec. II a.Chr.

8. Vasul Bitronconic – predomină cel lucrat cu mâna și este mai frecvent în a doua jumătate a sec. II și prima jumătate a sec. I a.Chr.

A fost descoperit în special în locuințe, dar și în „puțul votiv” de la Ciolănești – ceea îi conferă atât un rol în uzul gospodăresc cât și unul „religios”.

9. Chiupul – lucrat în majoritatea cazurilor, după părerea noastră, doar cu mâna. Sunt însă și unele variante, de dimensiuni mai mici, lucrate la roată. Exemplarele întregi descoperite la Popești erau situate în afara locuințelor, dar în imediata lor apropiere, și îngropate cam pe trei sferturi din înălțimea lor. În mod cert serveau la păstrat proviziile – grâne, vin, etc.

Cronologic, chiupul este întâlnit în toată perioada studiată. Trebuie totuși menționată cvasiabsența sa la Bordușani.

10. Capacul constituie o formă rar întâlnită la geți – 0,63% din totalul ceramicii. După tehnica prelucrării, cu mâna sau la roată, sunt mai multe variante. Se remarcă cele cu mânerul în forma unui „cap de pasăre”, de obicei vultur.

Folosit relativ constant tot timpul, funcționalitatea lui era strictă și bine definită – acoperitor de vase. În privința celor cu mâner aviform, unii cercetători sunt de părere că ele erau mici statuete de genul celor de la Cărlomănești.

11. Kantharosul local – imitându-l pe cel elenistic, este prezent prin câteva exemplare decorate uneori prin imprimare sau cu pictură. Se întâlnește în special după sfârșitul sec. II a. Chr. și pe parcursul sec. I a. Chr.

În lumea greco-romană era utilizat la amestecatul vinului cu apa și la băut. Astfel de vase sunt reprezentate pe Monumentul Triumfal de la Adamclisi și pe Columna lui Traian, în scena „capturării tezaurului dacic”.

12. Strecurătoarea este întâlnită tot timpul locuirii, în diferite variante, predominând cele lucrate la roată. Este utilizată la strecurat lichidele, atât în timpul pregătirii hranei cât și la decantat vinul.

Varianta cu orificii pe pereți, prin analogii etnografice, putea servi la vrăjit.

13. Ulciorul este rar întâlnit, cu o medie de 0,21% din totalul ceramicii. Provine din vasele elenistice de tipul *oinochoe*, *lekytos*, dar și *lagynos*. Folosit în toată perioada sec. II-I a. Chr., pe baza analogiilor etnografice, servea la transportul, păstratul și servitul lichidelor.

14. Cupa și/sau bolul, ca de altfel și (15) imitațiile după cupele elenistice cu decor în relief – deși sunt întâlnite în foarte multe așezări, în special din Muntenia, sudul Moldovei și jumătatea de sud a Transilvaniei – nu sunt foarte numeroase (0,50%) în raport cu totalul ceramicii.

Utilizate între $\pm 175 - \pm 20$ a. Chr., dar cu o perioadă de maximum $\pm 150 - \pm 40$ a. Chr., cu ele se scotea vinul din crater și se bea. Trebuie remarcat faptul că, la fel ca rhytonul (26), ele nu puteau sta pline pe masă, trebuind a fi golite imediat după umplere.

În sec. I p. Chr. locul lor va fi preluat de vasele de tip *terra sigillata*.

16. Strachina, prin cele câteva exemplare descoperite, pare a fi un recipient folosit cu predilecție în sec. IV-III a. Chr., pentru ca în sec. I a. Chr. să aibă loc o revitalizare a folosirii ei. Pe de altă parte ea poate proveni dintr-o „degenerare” a unor castroane.

Avea o funcționalitate atât casnică, cât și funerară, ea fiind un vas asemănător cu phialele folosite prin excelență la libații.

17. Farfuria este rar folosită de către geți, ea fiind mult mai răspândită în epoca romană.

18. Vasul globular, este mai mult bănuț prin cele câteva fragmente descoperite.

19. Creuzetul era în mod cert utilizat în procesul prelucrării bronzului și argintului. Prezența lui în anumite locuințe atribuie acestora caracterul de atelier și probează, o dată în plus, existența unor meșteri ce se ocupau cu prelucrarea metalelor și transformarea lor în obiecte de podoabă.

20. Opaițul este prezent prin câteva exemplare datând din sec. I a. Chr. și începutul sec. I p. Chr. În privința formei, poate fi stelar, alungit sau ca o frunză și reprezintă o preluare a unor modele elenistice și recrearea lor după „moda locală”.

21. Vasul Colonetă ca și cherosul, prin formă și mai ales utilizare, se aseamănă cu *turibuli* și *puteoli* din lumea greco-romană ce reprezentau mici altare portative pentru adus ofrande în cinstea morților.

Se întâlnește cu predilecție în jumătatea de est a Munteniei și jumătatea de sud a Moldovei, între sfârșitul sec. II și mijlocul sec. I a. Chr.

22. Vasele miniatură – deși nu mult utilizate, se întâlnesc aproape în toate așezările și imită tipurile principale de vase: borcanul, castronul, ceașca, capacul, cana, paharul.

Apar pe tot parcursul sec. II–I a.Chr., dar în special în gropi „cu probabile valențe culturale”.

23. Paharul, 24. Tava platou și 25. Tipsia – sunt rar întâlnite, ultimele două apărând în special în a doua jumătate a sec. II și la începutul sec. I a.Chr.

27. Vasul cu tub este foarte rar întâlnit. Pe baza analogiilor cu descoperirile din davae-le din Moldova, se datează în a doua jumătate a sec I a.Chr. și era folosit probabil în ritualuri magico-religioase, eventual la libații.

28. Craterul este puțin utilizat, el constituind o ultimă prezență a unui tip foarte la modă în sec. IV–III a.Chr. A fost ceva mai intens folosit în a doua jumătate a sec. II a.Chr., dar este reprezentat și pe Columna lui Traian. Cu timpul, dintr-un vas atât domestic, cât și religios, va deveni un vas decorativ sau pentru păstrat provizii.

29. Amfora locală imită formele clasice grecești. Are de multe ori torțile decorate cu ștampile anepigrafe. Utilizarea ei în sec. III-I a.Chr. corespunde cu cea a modelului primar – transportul vinului și uleiului.

Funcțional se poate stabili că vasele ceramice getice îndeplineau mai multe roluri :

1. casnico-gospodărești pentru păstrat lichide și alimente, pregătit și servit mâncarea, iluminat și uz meșteșugăresc.

2. pentru cult și ceremonii.

3. funerar.

4. depozitar de tezaur.

5. votiv.

6. decorativ.

În afara vaselor ceramice, tot din lut ars, sunt numeroase obiecte cu un rol atât practic-utilitar, cât și religios artistic. Ne referim la figurinele antropo- și zoomorfe, greutăți, fusaiole, rondelile, calapoade, discuri, țigle și olane, tipare, precum și diferite simulacre de obiecte.

Trebuie remarcat că o mare parte dintre toate aceste vase și obiecte din lut ars, prin decorația lor, contribuie la o cunoaștere mai aprofundată a spiritualității și creativității artistice a geto-dacilor. În plus, elementele de decor contribuie la o mai bună stabilire în timp a creării și utilizării recipientelor.

În primul rând trebuie menționate elementele decorative în relief, cele incizate și cele imprimate. O parte din ele provin din epocile anterioare, iar o altă parte, în special cele imprimate, de după mijlocul sec. IV a.Chr.

O a doua categorie o formează elementele decorative obținute prin lustruire și mai ales pictare. Deși sunt cunoscute din sec. IV a.Chr., o dezvoltare tot mai accentuată are loc începând cu a doua jumătate a sec. II a.Chr., iar faza de maximă folosire se produce după mijlocul sec. I a.Chr. și în sec. I p.Chr.

Nu lipsite de interes sunt și cele câteva obiecte cu semne și litere ce probează, odată în plus, strânsele legături cu lumea greco-romană.

Se poate astfel afirma, în încheiere, că, alături de celelalte mărturii arheologice, și ceramica reprezintă un capitol important, poate chiar cel mai important, al studiului culturii și civilizației geto-dace. În acest sens, ceramica constituie unul din elementele care ne arată, nouă celor de astăzi, că locuitorii zonelor nord-dunărene în perioada de sfârșit a erei vechi și de început a celei noi erau în pas cu moda, preocupările, tehnica și mai ales civilizația restului Europei.

George Trohani

Șef secție Preistorie
Muzeul Național de Istorie a României
București, Calea Victoriei Nr. 12
E-mail: gtrohani@yahoo.com
preist@mnir.ro

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. Alexandrescu, A.D., *La nécropole gète de Zimnicea*, Dacia, NS 24, 1980, p. 19–126.
2. Andrieșescu, I., *Piscul Crăsani, Descoperirile arheologice din vara anului 1923*, ARMSI, seria III, tom III, mem.I, București, 1924.
3. Babeș, M., *Unelte geto-dace pentru modelarea ceramicii*, SCIVA 31, 1980,1, p. 23–31.
4. Badea, L., Alexandru, M., *Cîmpia Română*, în subcapit. *Unitatea dunăreano-dobrogeană*, în cap. *Unitățile fizico-geografice*, din *Geografia României*, I, 1983.
5. Bolliac, C., *Ceramica Daciei. Câmpul morților de la Zimnicea*, Trompeta Carpaților, XII, nr.1137, 20 iunie 1874.
6. Cantacuzino, Gh., Trohani G., *Săpăturile arheologice de la Cătălui-Căscioarele, jud. Ilfov*, CAMNI 3, 1979, p. 261–274.
7. Chișescu, M., *Evenimente politice de la începutul secolului I e.n. din Dacia, oglindite prin îngropări de tezaur monetare*, SCN 6, 1975, p. 55–61.
8. Comșa, M., *Un cuptor getic de ars oale descoperit la Radovanu. Contribuții privind olăritul la geto-daci*, CCDJ 2, 1986, p. 143–161.
9. Conovici, N., *Șantierul arheologic Piscul Crăsani – 1978, Raport preliminar*, în *Materiale*, 1979, p. 143–145.
10. Conovici, N., Neagu M., *Șantierul arheologic Piscul Crăsani*, *Materiale* 1981 (1983), p. 193–200.
11. Crișan, I.H., *Ceramica daco-getică, cu specială privire la Transilvania*, București, 1969.
12. Duhamel, P., *Les fours de potiers*, în *Les Dosiers de l'Archéologie* 6, 1974, p. 61.
13. Glodariu, I., *Contribuții la cronologia ceramicii dacice în epoca Latène târzie*, *Studii Dacice*, Cluj-Napoca, 1981, p. 146–165.
14. Leahu V., *Raport asupra săpăturilor arheologice efectuate în 1960 la Cățelu Nou*, CAB 1, 1963, p.30-34 ; CAB 2, 1965, p. 61–67.
15. Marinescu-Bîlcu, S., *Cîteva descoperiri geto-dace de la Căscioarele*, SCIV 17, 1966, 1, p. 113–115.
16. Moscalu, E., *Ceramica traco-getică*, București, 1983.
17. Muntean, L., Babii, V., *Îndrumătorul modelatorului de ceramică fină*, București, 1979.
18. Palincaș, N., *Scurtă prezentare a săpăturilor din sectorul S al așezării de la Popești (jud. Giurgiu)*, *Campaniile 1988-1993*, CAMNI 10, 1997, p. 173–192.
19. Pârvan, V., *Getica. O protoistorie a Daciei*, București, 1926.

20. Petrescu-Dîmbovița, M., *Descoperirea de vase dacice de la Ciolăneștii din Deal*, în *In Memoriam Constantini Daicoviciu*, Cluj, 1974, p. 285–294.
21. Petrescu-Dîmbovița, M., Sanie, S., *Cercetări arheologice în așezarea geto-dacică de la Ciolăneștii din Deal*, jud. Teleorman, ArhMold 7, 1972, p. 241–257.
22. Preda, C., *Geto-dacii din bazinul Oltului inferior. Dava de la Sprîncenata*, București, 1986.
23. Idem, *Contribuții la cunoașterea civilizației geto-dacice. Așezarea de la Pleașov*, jud. Teleorman, Thraco-Dacica 7, 1986, 1-2, p. 71–99.
24. Idem, *Săpăturile arheologice din așezarea getică de la Pleașov (jud. Teleorman). Campaniile 1985-1987*, SCIVA 44, 1993, 2, p. 185–196.
25. Roșu, G., *Ulcioare de nuntă*, București, 1997.
26. Sîrbu, V., *Credințe și practici funerare, religioase și magice în lumea geto-dacilor*, Galați, 1993.
27. Strobel, K., *Dacii. Despre complexitatea mărimilor etnice, politice și culturale ale istoriei spațiului Dunării de Jos (I)*, SCIVA 49, 1998, 1, p. 61–98.
28. Seclăman, D., *Appendix II, la Getic levels, din Archaeological Researches at Bordușani-Popină (Ialomița County). Preliminary report 1993-1994*, CAMNI 10, 1997, p. 47.
29. Serbănescu, D., Trohani, G., *Cercetări arheologice pe Valea Mostiștei*, Ilfov – File de Istorie 1978, p. 17–42.
30. Trohani G., *Săpăturile arheologice efectuate la Chirnogi, jud. Ilfov, în anii 1971–1972*, CAMNI 1, 1975, p. 127–148.
31. Idem, *Raport asupra săpăturilor arheologice efectuate în așezarea geto-dacică de la Vlădiceasca, jud. Ilfov, în anul 1973*, CAMNI 1, 1975, p.151-175; CAMNI 2, 1976, p. 87–134.
32. Idem, *Contributions à l'étude de l'importation de la céramique romaine dans les établissements géto-daces d'entre le Danube et les Carpates*, în *Dritter Internationales Thrakologischer Kongress*, II, Sofia, 1984, p. 173–183.
33. Idem, *Decorul ceramicii lucrate la roată din așezarea geto-dacică de la Bordușani, jud. Ialomița*, ArhMold 18, 1995, p. 59–67.
34. Idem, *Așezarea de la Popești, județul Giurgiu. Campaniile 1988-1991. Secțiunea II (pi). 35. Raport preliminar*, CAMNI 10, 1997, p. 113–229.
36. Idem, *La Tène occupation. Getic levels*, în *Archaeological researches at Bordușani-Popină (Ialomița county)*, CAMNI 10, 1997, p. 39–45.
37. Turcu, M., *Geto-dacii din Cîmpia Munteniei*, București, 1979.
38. Ursachi, V., *Zargidava. Cetatea dacică de la Brad*, București, 1995.
39. Vulpe, A., *La nécropole tumulaire gète de Popești*, Thraco-Dacica 1, 1976, p. 193–215.
40. Idem, *Săpăturile de la Popești. Prezentarea campaniilor 1988–1993*, CAMNI 10, 1997, p. 163–169/172.
41. Vulpe, A., Gheorghiuță M., *Bols à relief de Popești*, Dacia, NS. 20, 1976, p. 167–198.
42. Idem, *Șantierul arheologic Popești, com. Mihăilești, jud. Ilfov. Raport preliminar asupra rezultatelor din campania anilor 1976-1977*, CAMNI 3, 1979, p. 95–104.
43. Idem, *Șantierul arheologic Popești-Mihăilești, jud. Giurgiu. Raport preliminar asupra rezultatelor din campaniile anilor 1978-1979*, CAMNI 4, 1981, p. 58–65.
44. Vulpe, R., *Șantierul arheologic Popești*, Materiale 3, 1957, p. 227–246; 5, 1959, p. 339–349; 6, 1959, p. 307–334 ; 7, 1961, p. 321–338 ; 8, 1962, p. 457–459.
45. Idem, *Așezarea getică de la Tinosul, în Studii și Materiale privitoare la trecutul istoric al județului Prahova*, Ploiești, 1968, p. 21–30.
46. Vulpe, R. și Vulpe, Ecaterina, *Les fouilles de Tinosu*, Dacia 1, 1924, p.124–209
47. Idem, *Șantierul arheologic Popești. Raport preliminar*, SCIV 6, 1955, 1–2,

LA CÉRAMIQUE GÉTO-DACE DU IIe SIÈCLE av. J.-C.–Ier SIÈCLE ap. J.-C.
DE LA PLAINE ROUMAINE

RÉSUMÉ

L'auteur présente différents aspects concernant l'étude de la céramique géto-dace de la Plaine Roumaine des IIe siècle av. J.C.–Ier siècle ap. J.-C.

En ce qui concerne les méthodes d'obtenir les produits céramiques, on constate que ceux travaillés à la main représentent 60–77%.

Pour une classification typologique de la céramique, l'auteur est d'avis qu'on doit partir de la forme des vases et ensuite de la technique.

Pour chaque type de vase sont présentées des données statistiques, les fonctions, le degré d'utilisation, l'aire de diffusion et le développement chronologique.

On discute, de même, divers objets en terre cuite ainsi que la décoration des vases.

Par toutes ses caractéristiques, la céramique géto-dace prouve que les régions du nord du Danube étaient au même niveau de la mode, des préoccupations, de la technique – en un mot avec la civilisation – européenne.